

Dzimtas sakņu stiprais un skaistais zarojums

Dr. Lilijai Zivertei – cienījamai, Ņujorkas latviešu sabiedrībā pazīstamai ārstei tuvojās 93. dzimšanas diena. Šajā tveicīgajā vasarā man laimējās izbaudīt Lilijas viesmīlību, un nebeidzu vien brīnīties par viņas mīteklā racionālo vienkāršību. Dzīvokļa saimnieces gaumi vislabāk raksturo gleznas, viesistabā goda vieta – Ludolfa Libertas Rīgas panorāma ar Daugavu priekšplānā. To dāvinājusi gleznotāja dzīvesbiedre Amanda Libertas. Viņu mūža novakarē Lilijas māte Mildā Ziverte bieži apciemoja, sagādājot vienu otru saulainu mirkli. Skatoties uz šo gleznu, saredzu tajā Lilijas mūža gājuma būtību: viņa allaž bijusi kā jachta ar latvisku nebalinātā lina buru, kas zina un sasniedz savu mērķi. Greznumam un pašreklamai uz šīs burulaivas klāja nav vietas. Uz jautājumu, ko atvest no Latvijas, daudzajiem paziņām un radiem Lilija vienmēr atbild: kādu grāmatu vai žurnālu un, ja čemodānā vieta, dažus rīcienus rudzu maizes, lūdzu, vairāk neko...

Lilija dzimusi Maskavā, jo Pirmā pasaules kara laikā uz Krieviju evakuējās viņas vecāki un citi radi. Rīgā vecāki atgriezās, kad meitīnai bija tikai pusgads. Lilija saglabājusi savu pirmo, 1936. gadā izdoto Latvijas pasi.

Rīgā, mācoties Natālijas Draudziņas ģimnazijā, Lilija nolēma apgūt autovadīšanas prasmi. Apmācība notika ar vecajiem, melnajiem fordiem, kuriem bija „iedzimta kaite” – aizdusa, un, ja auto noslāpa ekāmēna laikā, braucējam lika atnākt vēlreiz. Liliju braukt mācīja divi – pavecāks balamutis un labi audzināts jaunsungsks. Vecākais instruktors pie gājēju pārejas aurojis: „Pasteidzieties, šodien morgā ballīte!” Lilija braukšanas pārbaudījumu Rīgas ielās godam izturēja, un jaunais instruktors viņai atnesa puķes! Drīz vien pazīstams dakters jaunietei uzcēja 5000 latu auto iegādei un lūdz ar to atbraukt uz Vidzemi. Bija vasaras brīvlaiks, nekas netrāucēja šo nodomu īstenot. Jaunīņa autovadītāja sēdās pie kiršsarkanā angļu firmas auto Morris Eight stūres un brauca uz Ergliem, ka ceļi putēja vien.

Liels pārsteigums rīdzinieci sagaidīja Ergļos. Inspekcija bija ieradies Izglītības ministrijas skolu departamenta vicedirektors Arnolds Cuibe. Abas ziņas izplatījās kā uguns: ārstam Albertam Meistaram ir auto, un no galvaspilsētas ieradies skolu pārraugis! Ergļenieši, lepmi būdami, nolēmuši augsto vīni par baltajiem lielceļiem izvināt ar lepmiem spēkratiem, taču izrādījies, ka auto īpašnieks pats braukāt vēl nemaz neprot, un par šoferi tika acināta glītā rīdziniece. Jauniete pie sevis smējusies: nez vai skolu revidentam ir kaut mazākā nojauta, ka viņu vizinās ģimnazistē. (Šoferite bija tik jauna, ka, tiesības saņemot, viņu pats savam acim gribējās aplūkot Rīgas prefeks, jo tālāk autovadītājas tiesības Latvijā bija izsniegtas labi ja pāris daļi dzimuma pārstāvēm.) Pieredzes šoferītei bija pamaz, auto iestidzis kādā smilšainā dangā, tā vien šķītas, ka bez palīdzības to ārā neizdabāt. Viņa attapusies ieslēgt atpakaļgājienu, tad motoram lielāks spēks. Lilijai joprojām bezgala sāp, ka nākamā reizi Arnoldu Cuibi ieraudzīja pēc Baigā gada

Centrālcietumā, kad devās līdzi kaimiņieni meklēt viņas delu un sakroplo to līķu rindā atpazīna nomocīto bijušo izglītības darbinieku.

Amerikā visus garos gadus auto Lilijai bijis dzīves līdzeklis, pie tā stūres viņa apceļojusi visu Eiropu, kur apmeklēja operas festivālus, brauca uz latviešu Dziesmu svētkiem ASV un Kanadā, arī Ventūrā, kad uzņēmīgajai klausītāji jau tuvojās 90. mūža gads.

Lilija Ziverte un Rūdolfs Hofmanis ir seni draugi

Lilijas māte Mildā Ziverte agrīklāva atraitne. Būdamā kuplas un spēcīgas ģimenes atvase, viņa nolēma ne tikai pati bērniem sagādāt maizi un izglītību, bet arī augstāku dzīves līmeni. Viņu dzimta bija nerakstīts likums – grūta brīdī nevienam palīdzību neatteikt. Mildā uz laiku uzcēja bērns radiem, kamēr pati Rīgā atvēra ēdienveikalu. Brālīti Manfredu pieskatīja Agenskalna vecmāmiņa, bet piecus gadus vecāko Liliju aizsūtīja pie krustmātes Lilijas Lazdiņas uz Saku. Skolotājas dzīvoklis bija pamatskolas otrajā stāvā: Ilgi jau meitēns viens istabīnā nepalika – kļusām nolaidās pa stāvajām kāpnēm un ieslēdēja vienā vai otrā klases telpā. Skaidrs, ka tādējādi Lilija agrī bez piepūles iemācījās lasīt, rakstīt, rēķināt. Māte sūtīja meitai uz laukiem sainīšus ar kakao un šokolādi, viņai nebija laika pat atbraukt ciemos. Taču mazā par garlaicību nevarēja sūdzēties: krustmāte, sabiedriski aktīva būdamā, meiteni veda līdz uz sapulcēm un priekšlasījumiem. Lilijai saglabājusies fotogrāfija, kurā viņa, sīka knīpa, redzama lielā nopietnu ļaužu pulkā. Krustmāte nesūdzējās, ka audzināšanā pieņemta meitene met ēnu uz viņas personisko dzīvi, jo ne viens vien potenciālais precinieks nodomāja – skuķēns viņai droz vien piedzimis meitās.

Dzīves ceļā Lilijas prātam un sirdij bijusi grūta izvēle. Ģimnazijas gados uz viņu neizdzēšamu iespaidu atstāja dzejniece, latviešu valodas skolotāja Zinaīda Lazda. Arī skolotāja prata novērtēt ģimnazistes dotības. Izlaiduma aktā skolotāja savai audzēknei dāvināja Frančesko Petrarkas sonetu krājumiņu ar ierakstu: „...par smalko nozīzes izpratni.” Valsts svētkiem uzstājoties, Zinaīda Lazda klasē jauktāsi, vai kāda no skolniecēm var nodoklēt patriotisku dzejoli. Lilija nekavejoties piecēlusies un

skandējusi Raiņa vārsmas: „Vienā tumšā vakarā sarkanbalta debess mirdz...” Lilijai bija lemts būt daudzū Z. Lazdas dzejoļu pirmajai lasītājai un deklamētājai dzejnieces šaurajā istabīnā Gertrūdes ielā un sarīkojumos: „Cildenais draudzības gars apspīd mani kā stars lietainā vakarā...”

Lilijas grāmatplauktos atrodas daudz vērtīgu izdevumu ar autogrāfiem, un īpaša vieta tajos ir Zinaī-

grāmatas, mūzika, māksla. Šovasar 3x3 nomēnē Kandavā Manfreds, ilggadējs šo latvisko saietu apmeklētājs un atbalstītājs, tika sūmināts kā gados cienījamākais dalībnieks.

Medicīnas studijas Lilija turpināja Heidelbergas universitatē un vēl arī uzņēmās Manheimas latviešu ģimnazijā mācīt latviešu valodu. Notika nelaime – 1948. gada vasarā viņa saslima ar bērnu trieku. Gandrīz sešus mēnešus jaunā sie-

nieku pulks izauga. Mildas sirds arvien vairāk tiecās atpakaļ pie zemes un latviešiem. Atvairt viņu kopīgai vasarnīcai Katskiļos palīdzēja znots Eižens Oskars, viņš sievasmāti dīži cienīja un mīlēja. Zemes īpašnieki jaunus apsaimniekotājus brīdināja, ka apakšā ir klints, bet Mildā palika pie sava: „Udens ir visur!” Un viņai kārtējo reizi izrādījās taisnība. Katskiļu vasarnīcas dārzā Lilijas māte rosījās no agra pavasara līdz vēlam rudenim. Ņujorkas dzīvoklis viņai un ar laiku arī Lilijai bija tikai pārzīmošanas vieta, gluži kā gājputnam. Tolaik apkaimē dzīvoja diezgan daudz latviešu, visi kopā svinēja Jāņus, un dziedātās līgodziesmas tālu jo tālu skanēja pār Katskiļu kalniem, plāvām un mežu galieni.

Jau Latvijā māte mudināja meitu apmeklēt vērtīgus koncertus. Lazdiņu dzimta ir vairāki mākslinieki: mātes brālis Pēteris Lazdiņš bija viens no Nacionālā teātra aktieriem, bet diemžēl agri mira ar tolaik nedziedināmu kaiti, Lilijas mātes jaunākajai māsai Teai ļoti patika teātrinieku bohēma. Aleksandrs Čaks viņai vēltījis rindas: „Un tad ienāc tu, pēkšņa un asa kā caurvējš, kā smarža, kas apsmaržo visu...” Teas dzīvesbiedrs Arnolds Vilkins bija dekorators, Niklāva Strunkes palīgs operā, viņš Lilijai piegādāja brīvbiļetes. Opera Lilijai kļuva par ikdienau jau pusaudzes gados, viņai pat laimējies Lieldienu koncerta ritā dzirdēt Elfrīdu Pakuli dziedam Nakts karalienes āriju. Mētropilēna operā Lilijai ar dzīvesbiedru 50 gadu bija abonements.

Dr. Lilija Ziverte Veterānu slimnīcā (*Veterans Affairs Hospital*) Manhatanā bija anestezioloģijas nodaļas vadītāja un Ņujorkas universitatē profesora asistente. Pajautāju, vai mācīt ir vieglāk, nekā stāvēt operācijas zālē pašai? Lilijas atbilde: „Nebūt ne, uzņemties atbildību par citu, it sevišķi jauno kolleģu darbu ir daudz grūtāk, nekā paveikt to pašai.”

Veterānu slimnīcā viņas kolleģa bija dr. Valda Viviana Kalnīte. Draugi turas „buntītes” – aktīse Anta Klints mēdza nopietni jokot. Lilija vēl aizvien vai ik pārdienas pa tālruni sazinās ne tikai ar izpalīdzīgo Vivianu, bet arī apmainās informācija ar citiem Ņujorkas latviešiem – Benitu Ciruli (medicīnas iestāžu administrātoris), Laimdodu Sauso (izcilu asins donoru bankas speciālists), Astrīdu Butneri (sociālo zinātņu un antropoloģijas speciālists). Tuvumā dzīvo Ārija un Haralds Krieviņi. „Buntīte” vairs nespēj satikties tik bieži kā agrāk, bet cits par citu joprojām sirsnīgi domā. Lilijai ļoti sāt draudzēns Fridas Grūbes (dzejnieces Martas Neretas aiziešana, tagad vairs palikuši dzejoļi un iespēja dalīties atmiņās ar Fridas sirsnīgajiem bērniem.

Lilija Ziverte piedalījās 1. pasaules latviešu ārstu kongresā Rīgā un regulāri sazinās ar vairākiem Latvijas ārstiem. Pie sevis Longailendā viņa uzņēmās arī dzimtenes kultūras zvaigznes: Ģirtu Jakovļevu, Rūdolfu Heimrātu, Māru Zemdegu, Ventu Kocepi, Ingūnu Cepiti un daudzus citus.

Katrai dzimtai ir sava „Lielvārdes josta”, kurā ierakstīti tās dzīves principi, Lilijas dzimta viens no goda kanoniem ir: „Ja vien vari, palīdzi arī citiem!”

Anita Melleupe